

Dijkinspiratietafel

Design, inspiratie en polderen komen samen

Leden van de dijkinspiratietafel op de dijk bij Herwijnen (foto Peter Venema).

Waterschap Rivierenland gaat aan tafel met experts op het gebied van landschapsarchitectuur, burgerparticipatie en affiniteit met stedenbouwkunde. De vraag is in een zeer vroeg stadium mee te denken over de aanpak van de toekomstige dijkverbeteringen.

DOOR ELSA VOORSLUIJS

Myra Kremer, coördinator HoogWater-BeschermingsProgramma bij Waterschap Rivierenland en mede-initiator van de dijkinspiratietafel, formuleert de ambitie van het waterschap als volgt: “Gezien de grote dijkverbeteringsopgave waar we als Waterschap Rivierenland voor staan, willen we deze op een manier aanpakken die past in de huidige tijd. Dit betekent dat we op zoek gaan naar samenwerking en partnerschap met burgers, bedrijven en collega-overheden. Het bundelen van meedenkkracht, kennis en budgetten moet leiden tot het ontstaan van de dijk van de burger: met een waarde vanuit waterveiligheid, maar ook vanuit het dagelijkse gebruik en vanuit de beleving van de dijk. Door gedeeld eigenaarschap en verantwoordelijkheid kunnen we problemen oplossen en kansen benutten, die veel verder reiken dan het schaalniveau van het profiel van de dijk.”

Landschappelijke inpassing

Sinds begin jaren negentig zijn landschap, natuur en cultuurhistorie geïntegreerd in het ontwerpproces voor dijkverbetering. Bestaande waarden nemen een prominente plaats in, in het afwegingsproces voor dijkverbetering. Het resultaat ervan is zichtbaar in het behoud van deze waarden en een goede landschappelijke inpassing van de dijk, zoals te zien is bij de dijkverbetering bij Neerijnen en het stadsfront van Zaltbommel. Door Ruimte voor de Rivier is het ontwerpproces verder uitgebouwd onder de noemer van ruimtelijke kwaliteit waarvan de ‘Wakkere Dijk’ bij Munnikenland een mooi voorbeeld is.

De dijk is van ons allemaal

De dijkverbeteringsprojecten nemen toe in complexiteit en de opgave is groot. Ook neemt het aantal raakvlakken met bestaande waarden en functies toe. Dit vraagt om inventieve en slimme oplossingen. Onze maatschappelijke omgeving verandert naar een participatie- en netwerksamenleving met goed geïnformeerde burgers. De burgers, die werken en wonen in de omgeving van de dijk, beschikken over veel kennis die het waterschap graag combineert met de expertise van professionals.

De dijk is er natuurlijk eerst en vooral vanwege waterveiligheid. Maar er is meer dan dat: de dijken zijn ook vanuit andere perspectieven van

belang. Zo zijn ze geliefd als wandel- en fietsroute en als plek om te wonen. De dijken maken deel uit van een groter geheel: ze liggen langs- of midden in een dorp of stad of worden begrensd door een natuurgebied of industrieterrein. In de lengterichting vormen zij een lange lijn, die de schaal van gemeenten en provincies overstijgt. De dijk is van ons allemaal. Bovendien is het waterschap niet de enige die aan het werk is in de omgeving van de dijk.

Bestaande waarden nemen een prominente plaats in, in het afwegingsproces voor dijkverbetering

Rijkswaterstaat en de provincies ontwikkelen projecten in de uiterwaarden, bijvoorbeeld om meer ruimte aan de rivier te geven. Ook gemeenten ontwikkelen de openbare ruimte, bijvoorbeeld ten behoeve van mobiliteit en leefbaarheid.

De dijk als park

Een van de zes leden van de dijkinspiratietafel is Eric-Jan Pleijster, landschapsarchitect en een van de schrijvers van het boek *Dijken van Nederland*. Het boek is de eerste publicatie die een compleet overzicht geeft van de dijken in Nederland. “De dijk is veel meer dan een waterstaatswerk”, aldus Pleijster. “Het is een plek om te fietsen, te wandelen, te ontmoeten. In het weekend is de dijk net een park. Het is een netwerk dat het hele land beslaat, terwijl dijkverbetering vaak per traject wordt uitgevoerd. Het slagen van de dijkverbetering en de visie erop lijkt nu vooral te liggen bij de projectleider. Landschapsontwerp is mijn vak en ik denk dat het interessant is om vanuit dat perspectief over de grens van het project heen te kijken. Dijken zijn niet alleen groene muren tegen het water; het zijn ook verbinders van natuur en podia voor beleving. Dit is uniek in de wereld, nergens vind je

dit. Het is zaak voorbij de beperkingen te komen en aan de waarde van onze dijken iets toe te voegen.”

Onorthodoxe voorstellen

De dijkinspiratietafel is uitgenodigd om Waterschap Rivierenland los te trekken van de ‘macht der gewoonte’. Kenmerkend voor de dijkinspiratoren is dat zij affiniteit hebben met de waterwereld, maar er niet uit afkomstig zijn. Zij kijken van buiten naar binnen, houden Rivierenland

mensen zijn die het denken kunnen versnellen. Die je uit de trechter kunnen halen, je gedachten verfrissen om weer ruimte te geven in je hoofd om de dingen anders te doen. Vanuit de Academie kunnen wij studenten aan het werk zetten als denkversnellers, die in korte tijd een probleem kunnen bekijken, omkeren en met onorthodoxe voorstellen kunnen komen. Denkversnellers halen je uit de trechter, geven je weer meerdere perspectieven, een bredere basis, en daardoor de wendbaarheid die nodig is in complexe processen. Zo kunnen nieuwe ideeën worden geoogst en is er een plek waar ze worden uitgewerkt, terwijl het project gewoon doorgaat.”

Het mag spontaner

De dijkinspiratietafel bestaat verder nog uit Johanna Bouma, Hans Heilen, Joop Hofman en Harm Veenbos. Waterschap Rivierenland gaat deze samenwerking aan voor een periode van twee jaar en in de zomer vindt een eerste evaluatie plaats. Veel aandacht gaat uit naar de verbinding met de medewerkers van het waterschap. De precieze vorm hiervoor zoeken het waterschap en de dijkinspiratietafel werkenderwijs, maar het is duidelijk waar ze naar toe willen. Maïke van Stiphout formuleert het als volgt: “Wat mij fijn lijkt is een open sfeer, zodat iedereen gemakkelijk langs komt en ons vragen stelt. Dat de drempel heel laag ligt en de lijnen kort zijn. Het zou niet zo moeten zijn dat mensen op consult moeten komen en dat wij in een apart kamertje zitten. We beginnen nog maar net en het mag nog wat spontaner. Wij zijn niet van de waterwereld en zijn tegelijkertijd toch dichtbij. Dat is de meerwaarde.”

de spiegel voor en bieden zicht op dwarsverbanden en oplossingen van buiten het eigen referentiekader. “Het waterschap werkt met enorm veel toewijding aan de projecten”, zegt Maïke van Stiphout, hoofd van de masteropleiding Landschapsarchitectuur aan de Academie van Bouwkunst en lid van de dijkinspiratietafel. “Ik ken de complexiteit waarin je terecht komt als projectleider of bewoner. Dan is het heel fijn dat, als je ergens blijft haken en geen tijd hebt om erover na te denken, er

Dijken zijn geliefd als wandel- en fietsroute en als plek om te wonen.